

Koroško.

I. Feinig Ivan, u. Tunel-Pliberk.
Po našem izkazu je torej Tovarišev-
cev vojakov:

s Kranjskega	40
s Štajerskega	40
s Primorskega	52
s Koroškega	1

skupaj . . . 133
—t.

Vojna.

PESEM BORCEV.

Mogočen plamen v dnu srca
z zastavami naprej vihra;
za vse pretekle tožne dni
sam zakon si zapiše v kri!

Desnica bridki meč vihiti,
pot širi se skoz val krvi —
s sovragom proč od naših mej!
Viharno gremo pot naprej!

Polje domače, raj planin,
na vse predrage svet spomin:
ta spremlja nas, bodri srce,
da se na boj kot k svatbi gre...

Oj, domovina, ti naš raj,
v boj sveti gremo zate zdaj;
naté in meč junak oprt,
z zaničevanjem gleda smrt!

Naj bojni le grmi vihar,
srce ne zabi vas nikdar!
Če ga pa krogla prestrela,
naj vam oko se ne solzi!

Tolaži vas spomin sladak,
da v boju pal je sin junak;
naj svet vam bo spomin njegov,
recite v grob mu blagoslov!

Fran Žgur.

VDOVA.

Ustrelili so te,
moj edini mož;
ali v grob položili so te?
Nikoli več ne boš
gladil dece neboljane,
nikoli več mene
bodril ne bodo tvoje oči,
da naj s teboj,
naslonjena nate,
gradim bodočnost sreče bogate
krvi svoje in tvoje krvi,
ti edini, edini moj!

Kaj smo mi, iz tebe živeči,
v tih rodovinski sreči
strašnega zagrešili,
da so nam rednika ubili?

Iz mojih oči več solze ni!
V srcu drhtečem bolest besni,
ko gledam deco, ki v spanju in bdenju
gine jадna v kopnenju,
da bi te drobne ročice še enkrat se spele,
ob vratu sklenile se in te objele.
O, hrepenenja rastočega
iz srca obupajočega
v nič se izgublajoči val —
to vseh žalosti je žal!
Spne se, šine do visokih zvezd,
išče... nikogar nikoder ni...
in nazaj v rano, ki v srcu še krvavi,
pade, iz nje pa razmahne se nova bolest...

Ali so te v grob položili?
Ali vrani svatujejo?
Da ali ne!... Mi smo vase te skrili,
naša srca čujejo
tvoj poslednji vzdih,
ki plašan in tih
lepeče besedo neizgovorjeno...
In povsod le en glas šušti,
in vsi vemo le eno —
a resnična bolest — molči!

E. G.

DELO UČITELJSTVA V DOBI VOJNE.

Berlinsko učiteljsko društvo, ki šteje 3980 članov, je zbralo 109.000 mark. Od te vsote je dalo v pomoč vzhodnopruskim tovarišem 34.000 mark, »Rdečemu križu« 10.000 mark, društvu gospá 10.000 mark, magistratu 35.000 mark in 20.000 mark za preostale. — Zbirka nemškega učiteljskega na Češkem je dala 66.644 K. Od te vsote dobi »Rdeči križ« 31.900 K. — Slovensko učiteljsko je nabralo glasom izkaza v današnji številki 24.215 K 66 vin. Z ozirom na naše število in na naše gmotne razmere je ta vsota največja.

VOJNA IN ŠOLSKA REFORMA.

V zadnji »Information« čitamo pod tem naslovom: Ob tej priliki nam bodi

dovoljena pripomba, da se mora jezikovna naobrazba naše mladine v bodoče primerno izpopolniti in modernizirati, primerno bistvu države kot države narodnosti. Na bojiščih se je moralo česno izkusiti, kako težko se naši vojaki sporazumljajo med seboj. V naši državi govore mnogo jezikov: nemški, češki, poljski, slovenski, hrvatski, italijanski, romunski maloruski, ali v učnih načrtih naših šol — tudi v najvišjih — to dejstvo absolutno ne prihaja do izraza. Temu zlasti treba absolutno napraviti konec. Lahko se najde ključ, ki omogoči, da bodo v šolah jemali primeren ozir na v državi navadne jezike. Če je časa in možnosti za čas trateči študij klasičnih jezikov na gimnazijah, potem se že dobi tudi nekoliko ur za učenje vsaj elementov državnih jezikov. Ob vsem češčenju helemizma vendar ne verujemo, da sme grški jezik zahtevati prednost pred državnimi jeziki, ki v miru spajajo narode, a na bojišču vsaj omogočajo izmenjavanje misli med sobojevniki. Tudi potreba enotnega občevalnega jezika je dokazana po vojni. Kateri jezik naj bo to? Naj se poizkusi plebiscitom. Za plemeniti jezik Helenov se ne izreče večina jako pametnega in praktičnega prebivalstva naše države!

PRZEMYSL.

Przemysl je starodavno mesto. Že leta 981. je bilo prvič zavojevano po Vladimiru Velikem; leta 1018. je to mesto zavojeval Boleslav Veliki; leta 1013. je prišlo pod gospodstvo južnoruskih vladarjev in končno za Kazimirja Velikega pripadlo kraljevini Poljski, pri kateri je ostalo, dokler ni Galicija prišla k Avstriji. V trdnjavo je bil Przemysl izpremenjen leta 1874. Zgrajeni so bili okrog mesta veliki fortii, zgrajene so bile vojašnice in skladišča, in splošno je veljala ta trdnjava za nezavzemljivo. Sedaj smo videli, da tudi res ni bila zavzeta, ampak je padla, ker je zmanjkalo živil. — Przemysl leži na desnem bregu reke San, čez katero drži 180 metrov dolg most. Mesto ima kakih 50.000 prebivalcev. V Przemyslu je sedež okrajnega glavarstva, okrožnega sodišča in okrajnega finančnega ravnateljstva, rimsko-katoliškega in grško-katoliškega škofa ter zbornega zapovedništva. V mestu sta dve stolni cerkvi, poljska in rutenska gimnazija, učiteljske in dva duhovski semenišči. Prebivalstvo v mestu je po večini poljsko, prebivalstvo v okolici je rutensko. Mesto ima dva lepa spomenika: kralja Sobieskega in pesnika Mickiewicza.

ZAČASNA VDOVSKA, SIROTINSKA IN INVALIDNA PRESKRBA.

Vojno ministrstvo je odredilo z naredbom z dne 8. pret. m., da se vdovam in sirotam v vojni padlih ali zaradi bolezni v vojni službi obolelih in umrlih vojakov izplačuje vojna preskrbina tudi po poteku zakonito določenih šestih mesecev po smrti vpoklicancev do nadaljne odredbe, vendar pa ne, da bi imeli pravno pravico do nje. Z že nakazano ali pozneje dovoljeno vojaško preskrbo se zniža preskrbina za enak znesek. Dalje obvelja tudi brez pravne pravice do nadaljnih odredb preskrbina za družinske člane onih vpoklicancev, ki so postali invalidni ter so bili prestavljeni v neaktivno stanje, toliko časa, dokler niso invalidni reditelji sposobni zadostno skrbeti za svoje.

MADJARI ZASE.

Budimpeštanski dopisnik »Hrvatskega Pokreta« je imel z nekimi madjarskim parlamentarcem razgovor, ki se je zasukal na jako aktualen in velevažen predmet. In tu je doznal zagrebški dopisnik: Vojna je grozen uničevalec, ki ne prizanaša ne življenju ne imetju, plačevati mu morajo tribut tudi naobraženi sloji v isti meri kakor drugi. Ali tu je ravno nevarnost. Širokih in najširših slojev je veliko, inteligence pa nimajo Madjari preveč. Zato so začeli v vladnih krogih razmišljati, kako bi se moglo inteligenco vsaj nekoliko obvarovati, ne da bi prišli v nasprotje z načelom enakih dolžnosti. Naučni minister je dobil nalogo, naj zaprosi vojno upravo za obzirnost v tem pogledu. — To je minister storil, in sedaj razglašajo vojno poveljstvo št. 53 v Zagrebu: »Na prošnjo kr. ogr. ministrstva za bogočastje in nauk odreja, da se na visokih šolah v deželah ogrske krone učeči se enoletni prostovoljci letnikov 1895 in 1896, ki so že unovačeni, kakor tudi vojni prostovoljci letnika 1891, ki so zaradi prostovoljnega pristopa v skupno vojsko imeli nastopiti svojo dejansko službo dne 1., oziroma 15. aprila, imajo vpoklicati v tako

janske službe velja tudi za take enoletne prostovoljce, ki obiskujejo še srednje šole ter bodo svoje šolsko leto dovršili šele začetkom maja. Za enoletne prostovoljce, pristojne na Hrvatsko in Slavonsko, ta odredba nima veljave.« — Po tej odredbi ima torej madjarska šolska mladina to ugodnost, da lahko mesec, oziroma pol-drugi mesec kasneje nastopi dejansko službo, in za take srednješolce, ki gredo v vojsko, se bo šolsko leto zaključilo že začetkom maja. — Hrvatska »Obrana« pravi: »Dobro bi bilo, da se javnosti razjasni to neenako postopanje.«

PROFESOR FOERSTER O AVSTRIJSKIH NARODNOSTIH.

Znani pedagog Foerster, ki je nekaj časa učil tudi na dunajski univerzi, je 10. pret. m. predaval na Dunaju. V svojem govoru se je dotaknil tudi avstrijskega narodnostnega vprašanja. Cenzurirana praška »Uion« prinaša: »Za Avstrijo živi samo tisti, ki z vsako besedo in vsako sodbo zida mostove med avstrijskimi narodi; ki ne živi samo v svojem rodu, ampak se uživi in z ljubeznijo poglubi v tujo ljudsko vrsto in se pri vseh sporih najprvo spominja avstrijske zastave. Omenjal bi tudi one žalostne slučaje izdaje in uskokov, ko bi simbolično porabil in rekel: Ni samo izdajalec avstrijske domovine, avstrijske države tisti, ki daje sovražniku signale ali mu pošilja papirje, ampak vsak tisti, ki v političkem življenju nastopa, piše in govori samo o sebičnem reusiranju (poudarjanju) svojih narodnih zahtev. Prave Avstrije še ni, je še nevidna dobrina in nekaj nebeški Jeruzalem. Delajte, da postane vidna, vidite tudi v šoli v vsakem pripadniku tuje naroda poslanca nevidne Avstrije v svoji sredi, obdajte ga s slavno črnorumenom zastavo in bodite patrioti s tem, da odlično z njim ravnate in mislite na to, da ni Avstrija samo tam, kjer teče modri Dunav, ampak povsod, kjer se vam Nemec in Madjar, Čeh ali Poljak pokaže v viteškem duhu, v duhu miru in dobre volje — tu je Avstrija, tu se ustanavlja avstrijska monarhija.« — Tako beremo v »Reichsposti«, in mi le želimo, da zlate besede prof. Foersterja njegovim sorojkom preidejo v meso in kri.«

RES JE!

Na letnem občnem zboru katoliško-politiškega društva v Voloskem-Mezeriču je govoril poslanec Fran Valovšek in je rekel med drugim: »Iz vojne se moramo učiti. Sovražniki so pričakovali, da se bomo ravnsali med seboj; ali ne delamo tega, ker vemo, da Avstrija štiti male narode, kakršen je naš. Vsi avstrijski narodi so se uedinili. Iz tega moramo črpati pouk — zase. Pri nas ni vse tako, kakor bi moralo biti. Mi se pobijamo med seboj — brat brata, in verujete, da sem se z borniči poslancev časih sramoval, da sem Čeh. Vsakdo med vami je, ako ga štejemo samega zase, pameten; čim pa sta dva skupaj, se že začenja prepirljivost, da se spametujemo, da bomo v temeljnih stvarih kakor en mož složno prispevali k razvoju in procvitu našega naroda!

PREMEMBE NA VISOKIH MESTIH.

Češki namestnik knez Thun je iz ozirrov na svoje bolne oči odstopil. Cesar mu je podelil briljante k velikemu križu Sv. Stefana in mu je v jako presrečnem pismu izrekel zahvalo za njegovo javno delovanje sploh, zlasti pa za njegov trud, da bi se doseglo sporazumljenje v narodnostnih vprašanjih na Češkem. Knez Thun je bil že prej enkrat češki namestnik, L. 1898. je postal ministrski predsednik. Nemške stranke so vodile proti njemu srdit boj, a dasi je imel v parlamentu večino na svoji strani, je moral 23. septembra 1899 odstopiti. Ni sedaj čas preiskovati, kaki vplivi so to povzročili. Nekaj časa se potem knez Thun ni udeležil javnega življenja, pozneje pa je vendar prevzel zopet češko namestništvo z izrečno nalogo, da doseže narodno spravo. Ob čem so se njegova prizadevanja razbila, je znano. Za češkega namestnika je imenovan dosedanjí deželni predsednik šlezij-skega deželnega predsednika pa je imenovan upokojeni minister Adalbert baron Widmann.

GOSPODARSKA PRIHODNJOST.

V Berlinu je bilo pod predsedstvom prvega podpredzidenta nemškega državnega zbora posvetovanje načelstva nemško-avstrijsko-ogrske gospodarske zveze, a katerem se je razpravljalo o bodočih trgovskih zvezah med Nemčijo in Avstrijo. Zborovanja se je udeležilo več vplivnih gospodarskih politikov in zastopnikov industrije in trgovine. Vsi govorniki so se izrekli za čim ožjo gospodarsko zvezo med Nemčijo in Avstrijo.

UČITELJI V VOJNI.

»Tudi trije učitelji so bili med njimi«, je pripovedoval major. »Sploh so učitelji res imenitni fantje! Divizija je dobila 100 srebrnih hrabrostnih svetinj razdeliti, zlata pa je bila določena nekemu učitelju, ki je s svojo patroljo ujel 25 Rusov, ki so mu morali s potoma popraviti še razdrt most.« (Po »Berliner Tagblattu«). —t.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Tovariš Dragotin Češnik, nadučitelj v Knežaku, nabral 30 K; šolska mladina v Loškem potoku nabrala za mesec marec t. l. 11 K 55 vin.; učiteljica-voditeljica K. Drolova nabrala v Zasipu 6 K; nadučitelj Anton Skala v Vipavi od igre tarok 8 K; šolska mladina v Radečah 22 K 74 vin.; učiteljsko v Radečah nabralo 429 K 12 v in 98 K 40 vin. = 527 K 52 vin.; šolsko vodstvo v Sostrem zbralo 34 K 50 vin.; šolsko vodstvo v Brezju pri Dobravi zbralo 7 K; šolsko vodstvo Javor 8 K; učitelj U. Konjar v Motniku zbirko učencev 23 K 70 vin.; šolsko vodstvo v Moravčah zbirko učencev 47 K 83 vin.; skupaj 726 K 84 vin.

V predzad. štev. izkazanih K 23.488:82
Danes izkazanih . . . . . K 726:84
Doslej nabranih . . . . . K 24.215:66
Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Šola v nevarnosti.

Z znanim odlomkom je prepustil c. kr. dež. šol svet krajnim šolskim svetom samoodločno glede pouka. Priznati je treba, da se je postavil s tem na popolno pravilno stališče: šola naj sedaj direktno sodeluje pri produkciji živeža. V koliko naj se to vrši, naj odloča ljudstvo (kraj. šolski svet) po potrebi samo. Prav! Krasna rešitev. Za pogoj pa mora imeti: pravo razumevanje od strani ljudstva (kraj. šol. sveta). Tu pa postanem pesimist. Nehote se mi vsiljuje misel: ne bo prav. Pomisliti je treba, da so v naših kraj. šolskih svetih še nekateri zastopniki ljudstva, ki ne pójimajo važnosti in pomena šole ali pa je nečejo pojmiti. Kdo bi jim zameril v teh razmerah, če se tako velikodušno dane pravice poslužijo v polni meri ter kratkim potom realizirajo svoj ideal: šole naj se kar zapro, saj jih ni treba, tudi naši predniki so živeli brez njih. — Strah se me je zato polastil, ko sem čital oni odlom. Pesimizem me ni varal. Po dosedanjih poročilih je izredno visok odstotek šol po deželi danes — zatvorjen.

Preiščimo upravičenost tega dejstva. Kmet potrebuje delavcev — bridka resnica. Vprašanje je, kdaj jih potrebuje in kakšne. Poljsko delo je odvisno predvsem

od vremena. Če je lepo, se dela na polju, če je grdo, se dela samo doma. Ni mi treba razlagati, da se hišno delo samo lahko povsod opravi brez otrok. Otrokovo delo postane pri hiši važno, če so drugi z doma. **Kadar je deževno vreme, imajo torej vsi otroci čas za šolo.**

Drugo vprašanje: Kakšne delavce potrebuje kmet? Vobče lahko trdimo, da 2 močnejša šolarja opravita na njivi delo 1 odraslega. Pomoč šolarjev je lahko torej prav izdatna, seveda le močnejših: v starosti 10 let in več (in še med temi je dokaj manj uporabnih). Trditev, da bi 6, 7, 8 letni otroci mogli kaj koristiti na njivi, je nesmisel. Kar naredi takšen »delavec«, je narejeno površno, če je sploh narejeno. Ti so uporabni kvečjemu pri pobiranju kamenja po njivah in pri podmetanju krompirja, kar traja komaj par dni. Mlajši šolarji lahko tako vedno hodijo v šolo. Iz tega sledi:

1. Krajšanje pouka v nižjih razredih pomeni pač veliko škodo za otroke same (t. j. za ljudstvo) — med šolniki je zadostno znana resnica: kar se zakrivi v prvih šolskih letih, se ne popravi več — ne prinaša pa ljudstvu nobene koristi.

2. Kmet potrebuje starejše šolarje takrat, kadar lahko na polju dela.

Po tej resnici bi se moral uravnati tudi šolski pouk, zakaj naivno je pričakovati, da se bo vreme ravnalo po šolskih dnevih, le tako vsaj bi se dal utemeljevati gotovo nepremišljen sklep veliko krajnih šolskih svetov, da naj se skrči pouk s 25. aprilom na dva do o l o e n a šolska dneva na teden. Kdo nam garantira, da bo ob prostih dneh vedno lepo vreme? Lahko se zgodi, saj poznamo vremenske muhe, da bo ob prostem dnevu deževno, na določeni šolski dan pa najprimernejše vreme. Z mirnim srcem trdim lahko, da bi v tem slučaju sedel učitelj v razredu — sam.

Kako naj se torej uredi šolski pouk? Živimo v izjemnih časih, ki gotovo sankcionirajo tudi izjemne odredbe, in ta bi bila: za otroke starejših letnikov naj bi se določili kot šolski dnevi delavniki, ko je zemlja toliko namočena, da se ne da delati na polju. To je za kmetovalca tako jasna določba, da je vsak dvom izključen. Šolski okolishi so tudi tako majhni, da ni v enem okolišu velike razlike med vrsto zemlje (ilovica — pesek), kar je važno pri obdelavanju po dežju. Ako upoštevamo še eno možnost, je vprašanje rešeno. Lahko ostane namreč vreme dolgo časa stanovitno lepo. Kaj potem? Rešitev je lahka. Če vreme ne ovira dela, se polje hitro obdelava. Občutno pomanjkanje delavcev nastane le, če se zaradi vremena delo odlašata ter tako kopiči, da ga potem, če pride nekaj primernih dni, ni mogoče obvladati z razpoložljivimi močmi. Če je dolgo časa lepo vreme, bo vsakdo zato lahko utrpel svojega otroka za en dan ter ga poslal v šolo. Če je, recimo, dva tedna lepo, se lahko brez občutnih težav za kmeta nastavi pouk na prvi delavnik v 3. tednu brez ozira na vreme. Za objavo tega ima šola na razpolago otroke nižjih letnikov, ki naj hodijo itak redno v šolo.

Na ta način je zagotovljeno: 1. da ne bodo nikdar učenci dolgo časa brez stika s šolo; 2. da bo pouk res takrat, ko bodo otroci lahko prišli v šolo; 3. da bodo imeli kmetje otroke za poljska dela na razpolago takrat, ko jih res nujno potrebujejo.

Naš kmet živi po večini v malih razmerah. Peča se z vsemi panogami poljedelstva, delo njegovo je raznovrstno. Predlogi, ki sem jih izvajal, bi bili zato umestni za vso dobo do srede julija. Če

stavimo zahtevo, da naj pridejo starejši otroci vsaj dvakrat na teden v šolo, t. j. na mesec 8krat — v dobi od 1. aprila do 15. julija 28krat, se lahko eventualni primanjkljaj pri šolskih dneh izravna s tem, da se podaljša šolsko leto za toliko, da bo izpolnjeno število zahtevanih šol. dni (28).

Deželni šolski svet prosimo, da nujno opozori krajne šolske svete na to praktično rešitev. Zadovoljno bo ljudstvo, in šola bo tudi manj trpela kot sedaj po načinu, ki so si ga izbrali krajni šolski sveti. **To je v interesu šole, a tudi v interesu našega ljudstva. Naša sveta dolžnost je, da imamo neprestano oboje pred očmi!**

Skrb za sirote po padlih vojaki.

Na tisoče bo po vojni otrok, katerih edina podpora dostikrat tudi edino imetje je bil oče in njegovo delo. Vojna ga je vzela, bodisi da je padel na bojnem polju, bodisi da je umrl zaradi ran in bolezni — otroci pa ostanejo sami s slabo materjo ali pa celo še brez nje. Ena od žalostnih posledic vsake vojne je pomnoženje števil sirot — in treba bo ne le veliko požrtvovalnosti od strani uradov in javnosti sploh — temveč bodo morali velik del skrbi za te sirote prevzeti tudi posamezniki na svoje rame. Izgubljenega očeta ne nadomesti otroku nihče — a vsaj zasilno od pomoč nudi jerob ali varuh, ki more postaviti sodišče vsaki siroti. Zaradi tega bo treba po vojni na tisoče sposobnih oseb, ki bodo prevzele sicer časih težko, a v sedanjih časih toliko bolj častno nalogo varuštva in skrbele, da se zapuščenca deca ne izgubi, temveč odgoji v dobre sinove naroda in krepke, dela zmožne državljanke. Možno je in tudi po zakonu dopustno, da je ena in ista oseba varuh nekolicim otrokom. V zadnjih letih se je tudi uvedla institucija takozvanih poklicnih varuhov, ki izvršujejo to napol uradno in je mogoče, da je en mož varuh sto in več otrokom. Ni treba, da bi bil tak poklicni varuh ravno fizična oseba; varuštvo lahko izvršujejo tudi korporacije, društva itd. Ta institucija skupnega, nekako uradnega varuštva je pri nas uvedena od 12. oktobra 1912, in po tem zakonu določijo lahko sodnija, ako primanjkuje za varuštvo sposobnih ljudi ali ako zahtevajo to drugi interesi sirote, primerne organe javne uprave ali društva za mladinsko oskrbo.

Zadnja leta posveča naša javnost vzgoji sirot in tudi drugače zanemarjenih in zapuščenih otrok veliko več pozornosti, in osebno vplivajo sodišča na to, da se v posameznih okrajih ustanavljajo društva za mladinsko oskrbo. Važnost in pomen teh društev cenimo od leta do leta bolj, sedaj pa se jim odpira polje nove delavnosti. Naj bi prevzela skrb za sirote po padlih vojaki; v največ slučajih imajo ta društva celo več prilike in sredstev, da pomagajo zapuščenim otrokom, kot posamezniki. Ti ne razpolagajo dostikrat niti z zadostnimi sredstvi. Zakon sicer daje prednost posamezniku za varuštvo, ker pravi, naj se poveri varuštvo društvom in korporacijam le tam, »kjer ni pri roki sposobnih posameznikov«; ali bolje je v pretežni večini slučajev, ponajveč onih, kjer gre za ubožno dečo, da se briga zanjo kakšno društvo ali korporacija. Naj bi zato premišljali o tem vprašanju ne le po mestih, temveč tudi po deželi, kjer se doslej zanjo skoraj nihče ni brigal in kjer je to gibanje šele v prvih začetkih. Zato govorimo o tej zadevi tudi v svojem glasilu, ker zahteva blagor našega ljudstva, da mladina na deželi ne ostane slabo vzgojena in zanemarjena. Koder še ni društev za oskrbo otrok, naj se ustanove, ali pa se naj že obstoječa razširijo in naj jih po svojih močeh podpirajo tudi naši tovariši in tovarišice.

Po novem, zgoraj navedenem zakonu ni treba prevzeti varuštva menihom, tujim državljanom, osebami, ki jih je oče pred smrtjo izrečno iz varuštva izključil, dalje takim, ki žive v sovraštvu s starši sirote ali s siroti samo, dalje onim, ki se z rodovino varovanca pravdajo. Pač pa so pripuščane sedaj k varuštvo žene, ki so bile poprej izključene. Žene so lahko sedaj varuhi lastnim, pa tudi tujim otrokom, dasi se jih k temu tako kakor moške ne more siliti. Ne more se pa siliti k temu aktivnih vojakov, uradnikov v javnih službah, dalje oseb, ki so stare več ko 60 let ali imajo oskrbovati več ko 5 lastnih otrok. Sodišča upoštevajo tudi, če ima kdo že eno tečajno varuštvo ali tri manjša ali pa če stanuje predaleč od sedeža varuškega sodišča. Po »Zadruzi«.

Književnost.

Domača knjižnica, 1. in 2. zvezek. — Izdajatelj, založnik in odgovorni urednik;

dr. Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptuj, Štajersko. — L. 1915. — 224 str. — Cena skupnemu zvezku 60 vin. — »Domača knjižnica« je pri nas tako nujna potreba, da smo se odkrito zveselili, ko nam je došla vest, da se osnuje novo in še celo zasebno slovensko podjetje te smeri. Našemu čitajočemu občinstvu čtiva manjka; po vseh ljudskih knjižnicah je ta tožba. In če že ni zrastle dovolj na domačem polju, »da bi vsaj prevodov imeli«, se pritožujejo knjižničarji. Kdor je imel kdaj ta posel — in kateri učitelj ga še ni opravljal, — tako dobro ve, kako je: knjižnice imajo malo število knjig, število pa se ne poviša, ker spet ni denarja, a se nabavljajo nova dela, in ker ni novih del, izostajajo obiskovalci knjižnic in z njimi še oni redki dohodki — tako se suče ta slepi krog. Da torej dobé naše ljudske knjižnice novega čtiva, da pride ceno in dobro blago med ljudstvo, to je bila naša želja, ko smo čuli o ustanavljanju »Domače knjižnice«. — Dr. Lj. Koser je obljubljal knjižne dobrote in s prvimi dvojnimi zvezki je obljubo držal. Vsebinsko je mnogovrstna in zato zanimivejša. Obsega po en del »Walter Bloem: Železno leto«, »dr. Lj. Koser: Moji spomini na Pariz«, A. Šenoa: »Prosjak Luka«, in »Oton Župančič: Dete čeblja«. — »Železno leto« je v tem času prav aktualno; želeži bi bilo le, da bi se pri prevodu ne čutile toliko nemške periode; pri francoskih stavkih in besedah pa je prevod za prosto ljudstvo znabit umestnejši poleg originalnega teksta kakor pod črto, ker to knjige ne tako večšega preprostega čitatelja moti. — Zanimiv je začetek spisa »Moji spomini na Pariz«, o A. Šenoa pa je odveč govoriti že tudi pri nas, da je pa ravno »Prosjak Luka« kakor res nalašč za »domačo« knjižnico, radi priznamo. — Tako se je Koser dobro uvedel v našo poljudno literaturo. Priporočamo našim razmeram celo ceno knjigo učiteljskemu, naj jo razširja med ljudstvom, naj jo uvaja med ljudske knjižnice. Poleg priporočanja pa si lahko vsak, kogar mika in je podjeten dovolj, pridobi še stalen postranski zaslužek, ker daje založništvo za trud pri razpečevanju 10% popusta. — Želimo založništvu, da se razcvita prav krepko v dobro našemu narodu ter mu nudi še dosti lepih knjig, pri katerih naj bi res sodelovali naši najboljši prevajalci in pisatelji!

Zvonček objavlja v 4. letošnji številki to vsebino:

1. Fr. Rojec: Brin. Narodna legenda. 2. Cvetinomiški: Vojna. Povest. 3. Pričakovanje. Podoba. 4. Davorinov: Ej, Galicija... Pesem. 5. H.: Jožek in Marijka. Povest s podobo. 6. Andrej Rapč: Utrinki. Pesem. 7. Andrej Rapč: Na poljani. Pesem. 8. Sven Hedín — F. Palnak: Za morjem. Povest z zemljevidom. 9. Fran Žgur: Bratec je na vojno šel... Pesem. 10. Drago Širok: Vrabčeva usoda. Povest. 11. Stan-ko si je napravil butaro. Podoba. 12. Fr. Rojec: Sveti Jurij. Pesem. 13. Davorinov: Rdeči cveti. Pesem. 14. Pouk in zabava: Besedna uganka. — Rešitev rebusov v tretji številki. — Rešilci. — Grmenje topov in živali. — »Moji materi!« — Otroška dogodbica o vojni. — Otroška pisma na bojišče. — Kotiček g. Dvoropoljskega. — Kotičkove risbe.

Popotnik ima v 2. številki t. l. to vsebino:

1. F. Kranjc: Donesek k zgodovini delovne vzgoje. 2. Pav. Flerč in Dragotin Humek: Iz moderne metodike. 3. Miro Šijanec, Maribor: Dušni boji. 4. Sirius Mir: Utrinki iz raznih svetov vzgoje. 5. Dr. Iv. Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. 6. Iz šolskega dela: Še enkrat vsem, ki so dobre volje. — O formalnem uspehu pri samodejalnosti. — Matematično zemljepisje v ljudski šoli. — Nižja in srednja stopnja. 7. Slovtvo: Ocena. — Književne novosti. — Časopisni vpogled. 8. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

Srednješolske vesti.

SREDNJEŠOLSKI UČITELJI V VOJNI.

Z 29 nemških srednjih šol na Češkem je v vojni 94 profesorjev. Padlo jih je 8. — S 26 moravskih srednjih šol je pod orožjem 105 učiteljev. Doselej ni padel nihče. — S 5 šleskih srednjih šol služi v vojni 21 učiteljev. — Z 12 dunajskih srednjih šol je mobiliziranih 58 učnih oseb. — S 6 štajerskih zavodov je v vojni 30 profesorjev. — Vse te šole so nemški zavodi. — Koliko slovenskih profesorjev je na bojnem polju, tega ne vemo, ker nimamo na razpolago nobenih podatkov.

Patriotičen nagovor na svoje sošolce, ki odhajajo k vojakom, je sestavil goriški dijak sedmega razreda na državni nemški gimnaziji v Gorici, Alfonz Pitamic. Pozdravlja jih, ko odhajajo z entuzijazmom

pod našo sveto zastavo zmagati ali umreti. Najvišja ljubezen je ljubezen do domovine, borijo naj se kakor levi in vrnejo odklikovani s hrabrostnimi svetinjami. »V uri nevarnosti pa boste videli kot simbol svoje hrabrosti neizrekljivo podobo angela, zavito v zlat oblak, podobo svoje matere, ki smehljaje vas poljublja in blagoslavlja...«

Zrelotni izpiti na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici. Izpiti so napravili: Berca Alojzij iz Dornberga, Čehovin Rudolf iz Gorice, Flajs Andrej iz Soče pri Bovcu, Komar Ludovik iz Kobarida, Makovec Josip z Nabrežine, Metlika Anton iz Rodika, Pahor Gvidon iz Renč, Pahor Karl iz Trsta, Pertot Janko iz Barkovelj (z odliko), Rudež Adolf iz Kopra, Sancin Josip iz Škedenja pri Trstu, Stolfa Stanko iz Sežane, Uršič Adolf iz Kobarida (z odliko), Žagar Stanko z Žage pri Bovcu. Vsi navedeni odidejo k vojakom.

Vojaško vežbanje mladine. Na centralni vladi so se vršile v zadnjem času konference, kako pospešiti vojaško izvežbanje nad 14 let stare mladine. V kratkem izide naredba naučnega ministrstva, ki bo reformirala in izpopolnila vojaške vaje srednjih šolah ter odredila organizacijo srednje šole nepohajajoče mladine v svrhu vojaškega vežbanja. Vežbanje prevzamejo vojaški strokovnjaki. Pri tej priložnosti se morda uredi tudi vprašanje uniformiranja srednješolskih dijakov. Odredba naučnega ministrstva o vojaškem vežbanju mladine izide v najkrajšem času.

V pokoj je stopil Ferdinand Seidl, profesor na višji realki v Gorici. Kakor čujemo, se preseli gospod profesor prihodnji mesec v Novo mesto na Kranjskem, v svoj rojstni kraj. — Odličnemu šolniku in znanstveniku želimo mnogo let uživanja zasluženega pokoja!

V Mariboru je umrl dne 23. marca Jurij Pölzl, bivši večletni profesor na mariborski gimnaziji.

Dijaki kot poljedelci. Dubrovniška občina je sklenila nasaditi takozvano Gospino polje s krompirjem. Ker primanjkuje delavcev, so učne oblasti odredile, da naj dijaki višjih razredov dubrovniške gimnazije obdelajo polje.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Društva slovenskih učiteljev« se je vršil dne 1. aprila ob 10. dopoldne v restavraciji »Narodnega doma«. Predsednica tov. Vita Zupančičeva je pozdravila navzoče članice in se v uvodnem govoru spominjala težkih časov vojne, v katerih živimo, kakor tudi požrtvovalnosti, s katero so se zlasti učiteljice oprijele dela za naše vojake na vsakem polju. Pri tem pa seveda društvo ni pozabilo, bojevati se za svoje namene. — Iz tajniškega poročila posnamemo, da je imelo društvo v minulem letu 3 vodstvene seje in 2 seje upravnega odbora. Članice je imelo društvo 220 rednih in 30 podpornih, skupaj torej 250. Umrli sta v minulem letu dve članici, in sicer M. Škrjančeva in L. Schottova. (V znak sožalja so se zborovalke dvignile s sedežev). Drugi šivalni tečaj se ni vršil, istotako je moral odpasti tudi gospodinjski tečaj, ker se je priglasilo pre malo obiskovalk. Na prireditve sličnih tečajev do nastopa mirnih časov in urejenih razmer ni misliti. Prošnja glede izpremembe šolskega zakona na deželni odbor do sedaj še ni rešena. Končno se tajniško poročilo spominja še vsestranskega dela učiteljic na polju človekoljubja za naše vrle čete. Tajniško poročilo se je odobrilo in se tajnici izrekla zahvala. — Blagajniško poročilo izkazuje za minulo leto 330 K 8 vin. dohodkov, 163 K 20 vin. izdatkov, torej prebitka 166 K 88 vin. Skupno imetje društva znaša 2489 K 38 vin. Iz društvenega imetja se je nakazalo »Rdečemu križu« 50 K. Blagajniško poročilo se je odobrilo in dal blagajničarki absolutorij. — Pri zadnji točki dnevnega reda, pri predlogih, je predlagala tov. Žerjavova, da naj pokloni društvo za ranjenca-vojaka, in sicer Slovenca, ki je v vojni izgubil vid, vsoto 100 K. Predlog je bil soglasno z navdušenjem sprejet. Ta predlog ima namen, dati iniciativo za ustanovitev takega fonda in bi bilo posnemanje le hvalevredno. Vsota 100 K bi se nato vložila v ta fond. — Ker ni bilo drugih predlogov, je predsednica zaključila občni zbor.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta je imelo dne 31. pret. m. v Ljubljani izredni občni zbor, ki je bila na njem v razpravi edina točka dnevnega reda: Razgovor o društvenem domu. — Po temeljitim in obširnem poročilu tovariša

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovosladno kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Pri poskusu je paziti, prejem. ne predpisi za kuhanje. Dobi se povsod. Kdor hoče kaj zanimivejšega študi o tej kavini pljazi, naj piše Kathreinerjevimi tvornicam za sladno kavo d. dr., Dunaj I., Annagasse št. 8.

od vremena. Če je lepo, se dela na polju, če je grdo, se dela samo doma. Ni mi treba razlagati, da se hišno delo samo lahko povsod opravi brez otrok. Otrokovo delo postane pri hiši važno, če so drugi z doma. **Kadar je deževno vreme, imajo torej vsi otroci čas za šolo.**

Drugo vprašanje: Kakšne delavce potrebuje kmet? Vobče lahko trdimo, da 2 močnejša šolarja opravita na njivi delo 1 odraslega. Pomoč šolarjev je lahko torej prav izdatna, seveda le močnejših: v starosti 10 let in več (in še med temi je dokaj manj uporabnih). Trditev, da bi 6, 7, 8 letni otroci mogli kaj koristiti na njivi, je nesmisel. Kar naredi takšen »delavec«, je narejeno površno, če je sploh narejeno. Ti so uporabni kvečjemu pri pobiranju kamenja po njivah in pri podmetanju krompirja, kar traja komaj par dni. Mlajši šolarji lahko tako vedno hodijo v šolo. Iz tega sledi:

1. Krajšanje pouka v nižjih razredih pomeni pač veliko škodo za otroke same (t. j. za ljudstvo) — med šolniki je zadostno znana resnica: kar se zakrivi v prvih šolskih letih, se ne popravi več — ne prinaša pa ljudstvu nobene koristi.

2. Kmet potrebuje starejše šolarje takrat, kadar lahko na polju dela.

Po tej resnici bi se moral uravnati tudi šolski pouk, zakaj naivno je pričakovati, da se bo vreme ravnalo po šolskih dnevih, le tako vsaj bi se dal utemeljevati gotovo nepremišljen sklep veliko krajnih šolskih svetov, da naj se skrči pouk s 25. aprilom na dva do o l o e n a šolska dneva na teden. Kdo nam garantira, da bo ob prostih dneh vedno lepo vreme? Lahko se zgodi, saj poznamo vremenske muhe, da bo ob prostem dnevu deževno, na določeni šolski dan pa najprimernejše vreme. Z mirnim srcem trdim lahko, da bi v tem slučaju sedel učitelj v razredu — sam.

Kako naj se torej uredi šolski pouk? Živimo v izjemnih časih, ki gotovo sankcionirajo tudi izjemne odredbe, in ta bi bila: za otroke starejših letnikov naj bi se določili kot šolski dnevi delavniki, ko je zemlja toliko namočena, da se ne da delati na polju. To je za kmetovalca tako jasna določba, da je vsak dvom izključen. Šolski okolishi so tudi tako majhni, da ni v enem okolišu velike razlike med vrsto zemlje (ilovica — pesek), kar je važno pri obdelavanju po dežju. Ako upoštevamo še eno možnost, je vprašanje rešeno. Lahko ostane namreč vreme dolgo časa stanovitno lepo. Kaj potem? Rešitev je lahka. Če vreme ne ovira dela, se polje hitro obdelava. Občutno pomanjkanje delavcev nastane le, če se zaradi vremena delo odlašata ter tako kopiči, da ga potem, če pride nekaj primernih dni, ni mogoče obvladati z razpoložljivimi močmi. Če je dolgo časa lepo vreme, bo vsakdo zato lahko utrpel svojega otroka za en dan ter ga poslal v šolo. Če je, recimo, dva tedna lepo, se lahko brez občutnih težav za kmeta nastavi pouk na prvi delavnik v 3. tednu brez ozira na vreme. Za objavo tega ima šola na razpolago otroke nižjih letnikov, ki naj hodijo itak redno v šolo.

Na ta način je zagotovljeno: 1. da ne bodo nikdar učenci dolgo časa brez stika s šolo; 2. da bo pouk res takrat, ko bodo otroci lahko prišli v šolo; 3. da bodo imeli kmetje otroke za poljska dela na razpolago takrat, ko jih res nujno potrebujejo.

Naš kmet živi po večini v malih razmerah. Peča se z vsemi panogami poljedelstva, delo njegovo je raznovrstno. Predlogi, ki sem jih izvajal, bi bili zato umestni za vso dobo do srede julija. Če

stavimo zahtevo, da naj pridejo starejši otroci vsaj dvakrat na teden v šolo, t. j. na mesec 8krat — v dobi od 1. aprila do 15. julija 28krat, se lahko eventualni primanjkljaj pri šolskih dneh izravna s tem, da se podaljša šolsko leto za toliko, da bo izpolnjeno število zahtevanih šol. dni (28).

Deželni šolski svet prosimo, da nujno opozori krajne šolske svete na to praktično rešitev. Zadovoljno bo ljudstvo, in šola bo tudi manj trpela kot sedaj po načinu, ki so si ga izbrali krajni šolski sveti. **To je v interesu šole, a tudi v interesu našega ljudstva. Naša sveta dolžnost je, da imamo neprestano oboje pred očmi!**

Skrb za sirote po padlih vojaki.

Na tisoče bo po vojni otrok, katerih edina podpora dostikrat tudi edino imetje je bil oče in njegovo delo. Vojna ga je vzela, bodisi da je padel na bojnem polju, bodisi da je umrl zaradi ran in bolezni — otroci pa ostanejo sami s slabo materjo ali pa celo še brez nje. Ena od žalostnih posledic vsake vojne je pomnoženje številca sirot — in treba bo ne le veliko požrtvovalnosti od strani uradov in javnosti sploh — temveč bodo morali velik del skrbi za te sirote prevzeti tudi posamezniki na svoje rame. Izgubljenega očeta ne nadomesti otroku nihče — a vsaj zasilno od pomoč nudi jerob ali varuh, ki more postaviti sodišče vsaki siroti. Zaradi tega bo treba po vojni na tisoče sposobnih oseb, ki bodo prevzele sicer časih težko, a v sedanjih časih toliko bolj častno nalogo varuštva in skrbele, da se zapuščenca deca ne izgubi, temveč odgoji v dobre sinove naroda in krepke, dela zmožne državljane. Možno je in tudi po zakonu dopustno, da je ena in ista oseba varuh nekolicim otrokom. V zadnjih letih se je tudi uvedla institucija takozvanih poklicnih varuhov, ki izvršujejo to napol uradno in je mogoče, da je en mož varuh sto in več otrokom. Ni treba, da bi bil tak poklicni varuh ravno fizična oseba; varuštvo lahko izvršujejo tudi korporacije, društva itd. Ta institucija skupnega, nekako uradnega varuštva je pri nas uvedena od 12. oktobra 1912, in po tem zakonu določijo lahko sodnija, ako primanjkuje za varuštvo sposobnih ljudi ali ako zahtevajo to drugi interesi sirote, primerne organe javne uprave ali društva za mladinsko oskrbo.

Zadnja leta posveča naša javnost vzgoji sirot in tudi drugače zanemarjenih in zapuščenih otrok veliko več pozornosti, in osebno vplivajo sodišča na to, da se v posameznih okrajih ustanavljajo društva za mladinsko oskrbo. Važnost in pomen teh društev cenimo od leta do leta bolj, sedaj pa se jim odpira polje nove delavnosti. Naj bi prevzela skrb za sirote po padlih vojaki; v največ slučajih imajo ta društva celo več prilike in sredstev, da pomagajo zapuščenim otrokom, kot posamezniki. Ti ne razpolagajo dostikrat niti z zadostnimi sredstvi. Zakon sicer daje prednost posamezniku za varuštvo, ker pravi, naj se poveri varuštvo društvom in korporacijam le tam, »kjer ni pri roki sposobnih posameznikov«; ali bolje je v pretežni večini slučajev, ponajveč onih, kjer gre za ubožno dečo, da se briga zanjo kakšno društvo ali korporacija. Naj bi zato premišljali o tem vprašanju ne le po mestih, temveč tudi po deželi, kjer se doslej zanjo skoraj nihče ni brigal in kjer je to gibanje šele v prvih začetkih. Zato govorimo o tej zadevi tudi v svojem glasilu, ker zahteva blagor našega ljudstva, da mladina na deželi ne ostane slabo vzgojena in zanemarjena. Koder še ni društev za oskrbo otrok, naj se ustanove, ali pa se naj že obstoječa razširijo in naj jih po svojih močeh podpirajo tudi naši tovariši in tovarišice.

Po novem, zgoraj navedenem zakonu ni treba prevzeti varuštva menihom, tujim državljanom, osebami, ki jih je oče pred smrtjo izrečno iz varuštva izključil, dalje takim, ki žive v sovraštvu s starši sirote ali s siroti samo, dalje onim, ki se z rodovino varovanca pravdajo. Pač pa so pripuščane sedaj k varuštvo žene, ki so bile poprej izključene. Žene so lahko sedaj varuhi lastnim, pa tudi tujim otrokom, dasi se jih k temu tako kakor moške ne more siliti. Ne more se pa siliti k temu aktivnih vojakov, uradnikov v javnih službah, dalje oseb, ki so stare več ko 60 let ali imajo oskrbovati več ko 5 lastnih otrok. Sodišča upoštevajo tudi, če ima kdo že eno tečajno varuštvo ali tri manjša ali pa če stanuje predaleč od sedeža varuškega sodišča. Po »Zadruzi«.

Književnost.

Domača knjižnica, 1. in 2. zvezek. — Izdajatelj, založnik in odgovorni urednik;

dr. Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptuj, Štajersko. — L. 1915. — 224 str. — Cena skupnemu zvezku 60 vin. — »Domača knjižnica« je pri nas tako nujna potreba, da smo se odkrito zveselili, ko nam je došla vest, da se osnuje novo in še celo zasebno slovensko podjetje te smeri. Našemu čitajočemu občinstvu čtiva manjka; po vseh ljudskih knjižnicah je ta tožba. In če že ni zrastle dovolj na domačem polju, »da bi vsaj prevodov imeli«, se pritožujejo knjižničarji. Kdor je imel kdaj ta posel — in kateri učitelj ga še ni opravljal, — tako dobro ve, kako je: knjižnice imajo malo število knjig, število pa se ne poveča, ker spet ni denarja, a se nabavljajo nova dela, in ker ni novih del, izostajajo obiskovalci knjižnic in z njimi še oni redki dohodki — tako se suče ta slepi krog. Da torej dobé naše ljudske knjižnice novega čtiva, da pride cena in dobro blago med ljudstvo, to je bila naša želja, ko smo čuli o ustanavljanju »Domače knjižnice«. — Dr. Lj. Koser je obljubljal knjižne dobrote in s prvimi dvojnimi zvezki je obljubo držal. Vsebinsko je mnogovrstna in zato zanimivejša. Obsega po en del »Walter Bloem: Železno leto«, »dr. Lj. Koser: Moji spomini na Pariz«, A. Šenoa: »Prosjak Luka«, in »Oton Župančič: Dete čeblja«. — »Železno leto« je v tem času prav aktualno; želeži bi bilo le, da bi se pri prevodu ne čutile toliko nemške periode; pri francoskih stavkih in besedah pa je prevod za prosto ljudstvo znabit umestnejši poleg originalnega teksta kakor pod črto, ker to knjige ne tako večšega preprostega čitatelja moti. — Zanimiv je začetek spisa »Moji spomini na Pariz«, o A. Šenoa pa je odveč govoriti že tudi pri nas, da je pa ravno »Prosjak Luka« kakor res nalašč za »domačo« knjižnico, radi priznamo. — Tako se je Koser dobro uvedel v našo poljudno literaturo. Priporočamo našim razmeram celo ceno knjigo učiteljskemu, naj jo razširja med ljudstvom, naj jo uvaja med ljudske knjižnice. Poleg priporočanja pa si lahko vsak, kogar mika in je podjeten dovolj, pridobi še stalen postranski zaslužek, ker daje založništvo za trud pri razpečavanju 10% popusta. — Želimo založništvu, da se razcvita prav krepko v dobro našemu narodu ter mu nudi še dosti lepih knjig, pri katerih naj bi res sodelovali naši najboljši prevajalci in pisatelji!

Zvonček objavlja v 4. letošnji številki to vsebino:

1. Fr. Rojec: Brin. Narodna legenda. 2. Cvetinomiški: Vojna. Povest. 3. Pričakovanje. Podoba. 4. Davorinov: Ej, Galicija... Pesem. 5. H.: Jožek in Marijka. Povest s podobo. 6. Andrej Rapč: Utrinki. Pesem. 7. Andrej Rapč: Na poljani. Pesem. 8. Sven Hedín — F. Palnak: Za morjem. Povest z zemljevidom. 9. Fran Žgur: Bratec je na vojno šel... Pesem. 10. Drago Širok: Vrabčeva usoda. Povest. 11. Stan-ko si je napravil butaro. Podoba. 12. Fr. Rojec: Sveti Jurij. Pesem. 13. Davorinov: Rdeči cveti. Pesem. 14. Pouk in zabava: Besedna uganka. — Rešitev rebusov v tretji številki. — Rešilci. — Grmenje topov in živali. — »Moji materi!« — Otroška dogodbica o vojni. — Otroška pisma na bojišče. — Kotiček g. Dvoropoljskega. — Kotičkove risbe.

Popotnik ima v 2. številki t. l. to vsebino:

1. F. Kranjc: Donesek k zgodovini delovne vzgoje. 2. Pav. Flerč in Dragotin Humek: Iz moderne metodike. 3. Miro Šijanec, Maribor: Dušni boji. 4. Sirius Mir: Utrinki iz raznih svetov vzgoje. 5. Dr. Iv. Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. 6. Iz šolskega dela: Še enkrat vsem, ki so dobre volje. — O formalnem uspehu pri samodejalnosti. — Matematično zemljepisje v ljudski šoli. — Nižja in srednja stopnja. 7. Slovtvo: Ocena. — Književne novosti. — Časopisni vpogled. 8. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

Srednješolske vesti.

SREDNJEŠOLSKI UČITELJI V VOJNI.

Z 29 nemških srednjih šol na Češkem je v vojni 94 profesorjev. Padlo jih je 8. — S 26 moravskih srednjih šol je pod orožjem 105 učiteljev. Doslej ni padel nihče. — S 5 šleskih srednjih šol služi v vojni 21 učiteljev. — Z 12 dunajskih srednjih šol je mobiliziranih 58 učnih oseb. — S 6 štajerskih zavodov je v vojni 30 profesorjev. — Vse te šole so nemški zavodi. — Koliko slovenskih profesorjev je na bojnem polju, tega ne vemo, ker nimamo na razpolago nobenih podatkov.

Patriotičen nagovor na svoje sošolce, ki odhajajo k vojakom, je sestavil goriški dijak sedmega razreda na državni nemški gimnaziji v Gorici, Alfonz Pitamic. Pozdravlja jih, ko odhajajo z entuzijazmom

pod našo sveto zastavo zmagati ali umreti. Najvišja ljubezen je ljubezen do domovine, borijo naj se kakor levi in vrnejo odklikovani s hrabrostnimi svetinjami. »V uri nevarnosti pa boste videli kot simbol svoje hrabrosti neizrekljivo podobo angela, zavito v zlat oblak, podobo svoje matere, ki smehljaje vas poljublja in blagoslavlja...«

Zrelotni izpiti na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici. Izpiti so napravili: Berca Alojzij iz Dornberga, Čehovin Rudolf iz Gorice, Flajs Andrej iz Soče pri Bovcu, Komar Ludovik iz Kobarida, Makovec Josip z Nabrežine, Metlika Anton iz Rodika, Pahor Gvidon iz Renč, Pahor Karl iz Trsta, Pertot Janko iz Barkovelj (z odliko), Rudež Adolf iz Kopra, Sancin Josip iz Škedenja pri Trstu, Stolfa Stanko iz Sežane, Uršič Adolf iz Kobarida (z odliko), Žagar Stanko z Žage pri Bovcu. Vsi navedeni odidejo k vojakom.

Vojaško vežbanje mladine. Na centralni vladi so se vršile v zadnjem času konference, kako pospešiti vojaško izvežbanje nad 14 let stare mladine. V kratkem izide naredba naučnega ministrstva, ki bo reformirala in izpopolnila vojaške vaje srednjih šolah ter odredila organizacijo srednje šole nepohajajoče mladine v svrhu vojaškega vežbanja. Vežbanje prevzamejo vojaški strokovnjaki. Pri tej priložnosti se morda uredi tudi vprašanje uniformiranja srednješolskih dijakov. Odredba naučnega ministrstva o vojaškem vežbanju mladine izide v najkrajšem času.

V pokoj je stopil Ferdinand Seidl, profesor na višji realki v Gorici. Kakor čujemo, se preseli gospod profesor prihodnji mesec v Novo mesto na Kranjskem, v svoj rojstni kraj. — Odličnemu šolniku in znanstveniku želimo mnogo let uživanja zasluženega pokoja!

V Mariboru je umrl dne 23. marca Jurij Pölzl, bivši večletni profesor na mariborski gimnaziji.

Dijaki kot poljedelci. Dubrovniška občina je sklenila nasaditi takozvano Gospino polje s krompirjem. Ker primanjkuje delavcev, so učne oblasti odredile, da naj dijaki višjih razredov dubrovniške gimnazije obdelajo polje.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Društva slovenskih učiteljev« se je vršil dne 1. aprila ob 10. dopoldne v restavraciji »Narodnega doma«. Predsednica tov. Vita Zupančičeva je pozdravila navzoče članice in se v uvodnem govoru spominjala težkih časov vojne, v katerih živimo, kakor tudi požrtvovalnosti, s katero so se zlasti učiteljice oprijele dela za naše vojake na vsakem polju. Pri tem pa seveda društvo ni pozabilo, bojevati se za svoje namene. — Iz tajniškega poročila posnamemo, da je imelo društvo v minulem letu 3 vodstvene seje in 2 seje upravnega odbora. Članice je imelo društvo 220 rednih in 30 podpornih, skupaj torej 250. Umrli sta v minulem letu dve članici, in sicer M. Škrjančeva in L. Schottova. (V znak sožalja so se zborovalke dvignile s sedežev). Drugi šivalni tečaj se ni vršil, istotako je moral odpasti tudi gospodinjski tečaj, ker se je priglasilo pre malo obiskovalk. Na prireditve sličnih tečajev do nastopa mirnih časov in urejenih razmer ni misliti. Prošnja glede izpremembe šolskega zakona na deželni odbor do sedaj še ni rešena. Končno se tajniško poročilo spominja še vsestranskega dela učiteljic na polju človekoljubja za naše vrle čete. Tajniško poročilo se je odobrilo in se tajnici izrekla zahvala. — Blagajniško poročilo izkazuje za minulo leto 330 K 8 vin. dohodkov, 163 K 20 vin. izdatkov, torej prebitka 166 K 88 vin. Skupno imetje društva znaša 2489 K 38 vin. Iz društvenega imetja se je nakazalo »Rdečemu križu« 50 K. Blagajniško poročilo se je odobrilo in dal blagajničarki absolutorij. — Pri zadnji točki dnevnega reda, pri predlogih, je predlagala tov. Žerjavova, da naj pokloni društvo za ranjenca-vojaka, in sicer Slovenca, ki je v vojni izgubil vid, vsoto 100 K. Predlog je bil soglasno z navdušenjem sprejet. Ta predlog ima namen, dati iniciativo za ustanovitev takega fonda in bi bilo posnemanje le hvalevredno. Vsota 100 K bi se nato vložila v ta fond. — Ker ni bilo drugih predlogov, je predsednica zaključila občni zbor.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta je imelo dne 31. pret. m. v Ljubljani izredni občni zbor, ki je bila na njem v razpravi edina točka dnevnega reda: Razgovor o društvenem domu. — Po temeljitem in obširnem poročilu tovariša

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovosladno kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Pri poskusu je paziti, prejem. ne predpisi za kuhanje. Dobi se povsod. Kdor hoče kaj zanimivejšega študi o tej kavini pišati, naj piše Kathreinerjevimi tvornicam za sladno kavo d. dr., Dunaj I., Annagasse št. 5.

od vremena. Če je lepo, se dela na polju, če je grdo, se dela samo doma. Ni mi treba razlagati, da se hišno delo samo lahko povsod opravi brez otrok. Otrokovo delo postane pri hiši važno, če so drugi z doma. **Kadar je deževno vreme, imajo torej vsi otroci čas za šolo.**

Drugo vprašanje: Kakšne delavce potrebuje kmet? Vobče lahko trdimo, da 2 močnejša šolarja opravita na njivi delo 1 odraslega. Pomoč šolarjev je lahko torej prav izdatna, seveda le močnejših: v starosti 10 let in več (in še med temi je dokaj manj uporabnih). Trditev, da bi 6, 7, 8 letni otroci mogli kaj koristiti na njivi, je nesmisel. Kar naredi takšen »delavec«, je narejeno površno, če je sploh narejeno. Ti so uporabni kvečjemu pri pobiranju kamenja po njivah in pri podmetanju krompirja, kar traja komaj par dni. Mlajši šolarji lahko tako vedno hodijo v šolo. Iz tega sledi:

1. Krajšanje pouka v nižjih razredih pomeni pač veliko škodo za otroke same (t. j. za ljudstvo) — med šolniki je zadostno znana resnica: kar se zakrivi v prvih šolskih letih, se ne popravi več — ne prinaša pa ljudstvu nobene koristi.

2. Kmet potrebuje starejše šolarje takrat, kadar lahko na polju dela.

Po tej resnici bi se moral uravnati tudi šolski pouk, zakaj naivno je pričakovati, da se bo vreme ravnalo po šolskih dnevih, le tako vsaj bi se dal utemeljevati gotovo nepremišljen sklep veliko krajnih šolskih svetov, da naj se skrči pouk s 25. aprilom na dva do o l o e n a šolska dneva na teden. Kdo nam garantira, da bo ob prostih dneh vedno lepo vreme? Lahko se zgodi, saj poznamo vremenske muhe, da bo ob prostem dnevu deževno, na določeni šolski dan pa najprimernejše vreme. Z mirnim srcem trdim lahko, da bi v tem slučaju sedel učitelj v razredu — sam.

Kako naj se torej uredi šolski pouk? Živimo v izjemnih časih, ki gotovo sankcionirajo tudi izjemne odredbe, in ta bi bila: za otroke starejših letnikov naj bi se določili kot šolski dnevi delavniki, ko je zemlja toliko namočena, da se ne da delati na polju. To je za kmetovalca tako jasna določba, da je vsak dvom izključen. Šolski okolishi so tudi tako majhni, da ni v enem okolišu velike razlike med vrsto zemlje (ilovica — pesek), kar je važno pri obdelavanju po dežju. Ako upoštevamo še eno možnost, je vprašanje rešeno. Lahko ostane namreč vreme dolgo časa stanovitno lepo. Kaj potem? Rešitev je lahka. Če vreme ne ovira dela, se polje hitro obdelava. Občutno pomanjkanje delavcev nastane le, če se zaradi vremena delo odlašata ter tako kopiči, da ga potem, če pride nekaj primernih dni, ni mogoče obvladati z razpoložljivimi močmi. Če je dolgo časa lepo vreme, bo vsakdo zato lahko utrpel svojega otroka za en dan ter ga poslal v šolo. Če je, recimo, dva tedna lepo, se lahko brez občutnih težav za kmeta nastavi pouk na prvi delavnik v 3. tednu brez ozira na vreme. Za objavo tega ima šola na razpolago otroke nižjih letnikov, ki naj hodijo itak redno v šolo.

Na ta način je zagotovljeno: 1. da ne bodo nikdar učenci dolgo časa brez stika s šolo; 2. da bo pouk res takrat, ko bodo otroci lahko prišli v šolo; 3. da bodo imeli kmetje otroke za poljska dela na razpolago takrat, ko jih res nujno potrebujejo.

Naš kmet živi po večini v malih razmerah. Peča se z vsemi panogami poljedelstva, delo njegovo je raznovrstno. Predlogi, ki sem jih izvajal, bi bili zato umestni za vso dobo do srede julija. Če

stavimo zahtevo, da naj pridejo starejši otroci vsaj dvakrat na teden v šolo, t. j. na mesec 8krat — v dobi od 1. aprila do 15. julija 28krat, se lahko eventualni primanjkljaj pri šolskih dneh izravna s tem, da se podaljša šolsko leto za toliko, da bo izpolnjeno število zahtevanih šol. dni (28).

Deželni šolski svet prosimo, da nujno opozori krajne šolske svete na to praktično rešitev. Zadovoljno bo ljudstvo, in šola bo tudi manj trpela kot sedaj po načinu, ki so si ga izbrali krajni šolski sveti. **To je v interesu šole, a tudi v interesu našega ljudstva. Naša sveta dolžnost je, da imamo neprestano oboje pred očmi!**

Skrb za sirote po padlih vojaki.

Na tisoče bo po vojni otrok, katerih edina podpora dostikrat tudi edino imetje je bil oče in njegovo delo. Vojna ga je vzela, bodisi da je padel na bojnem polju, bodisi da je umrl zaradi ran in bolezni — otroci pa ostanejo sami s slabo materjo ali pa celo še brez nje. Ena od žalostnih posledic vsake vojne je pomnoženje številca sirot — in treba bo ne le veliko požrtvovalnosti od strani uradov in javnosti sploh — temveč bodo morali velik del skrbi za te sirote prevzeti tudi posamezniki na svoje rame. Izgubljenega očeta ne nadomesti otroku nihče — a vsaj zasilno od pomoč nudi jerob ali varuh, ki more postaviti sodišče vsaki siroti. Zaradi tega bo treba po vojni na tisoče sposobnih oseb, ki bodo prevzele sicer časih težko, a v sedanjih časih toliko bolj častno nalogo varuštva in skrbele, da se zapuščenca deca ne izgubi, temveč odgoji v dobre sinove naroda in krepke, dela zmožne državljane. Možno je in tudi po zakonu dopustno, da je ena in ista oseba varuh nekolicim otrokom. V zadnjih letih se je tudi uvedla institucija takozvanih poklicnih varuhov, ki izvršujejo to napol uradno in je mogoče, da je en mož varuh sto in več otrokom. Ni treba, da bi bil tak poklicni varuh ravno fizična oseba; varuštvo lahko izvršujejo tudi korporacije, društva itd. Ta institucija skupnega, nekako uradnega varuštva je pri nas uvedena od 12. oktobra 1912, in po tem zakonu določijo lahko sodnija, ako primanjkuje za varuštvo sposobnih ljudi ali ako zahtevajo to drugi interesi sirote, primerne organe javne uprave ali društva za mladinsko oskrbo.

Zadnja leta posveča naša javnost vzgoji sirot in tudi drugače zanemarjenih in zapuščenih otrok veliko več pozornosti, in osebno vplivajo sodišča na to, da se v posameznih okrajih ustanavljajo društva za mladinsko oskrbo. Važnost in pomen teh društev cenimo od leta do leta bolj, sedaj pa se jim odpira polje nove delavnosti. Naj bi prevzela skrb za sirote po padlih vojaki; v največ slučajih imajo ta društva celo več prilike in sredstev, da pomagajo zapuščenim otrokom, kot posamezniki. Ti ne razpolagajo dostikrat niti z zadostnimi sredstvi. Zakon sicer daje prednost posamezniku za varuštvo, ker pravi, naj se poveri varuštvo društvom in korporacijam le tam, »kjer ni pri roki sposobnih posameznikov«; ali bolje je v pretežni večini slučajev, ponajveč onih, kjer gre za ubožno dečo, da se briga zanjo kakšno društvo ali korporacija. Naj bi zato premišljali o tem vprašanju ne le po mestih, temveč tudi po deželi, kjer se doslej zanjo skoraj nihče ni brigal in kjer je to gibanje šele v prvih začetkih. Zato govorimo o tej zadevi tudi v svojem glasilu, ker zahteva blagor našega ljudstva, da mladina na deželi ne ostane slabo vzgojena in zanemarjena. Koder še ni društev za oskrbo otrok, naj se ustanove, ali pa se naj že obstoječa razširijo in naj jih po svojih močeh podpirajo tudi naši tovariši in tovarišice.

Po novem, zgoraj navedenem zakonu ni treba prevzeti varuštva menihom, tujim državljanom, osebami, ki jih je oče pred smrtjo izrečno iz varuštva izključil, dalje takim, ki žive v sovraštvu s starši sirote ali s siroti samo, dalje onim, ki se z rodovino varovanca pravdajo. Pač pa so pripuščane sedaj k varuštvo žene, ki so bile poprej izključene. Žene so lahko sedaj varuhi lastnim, pa tudi tujim otrokom, dasi se jih k temu tako kakor moške ne more siliti. Ne more se pa siliti k temu aktivnih vojakov, uradnikov v javnih službah, dalje oseb, ki so stare več ko 60 let ali imajo oskrbovati več ko 5 lastnih otrok. Sodišča upoštevajo tudi, če ima kdo že eno tečajno varuštvo ali tri manjša ali pa če stanuje predaleč od sedeža varuškega sodišča. Po »Zadruzi«.

Književnost.

Domača knjižnica, 1. in 2. zvezek. — Izdajatelj, založnik in odgovorni urednik;

dr. Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptuj, Štajersko. — L. 1915. — 224 str. — Cena skupnemu zvezku 60 vin. — »Domača knjižnica« je pri nas tako nujna potreba, da smo se odkrito zveselili, ko nam je došla vest, da se osnuje novo in še celo zasebno slovensko podjetje te smeri. Našemu čitajočemu občinstvu čtiva manjka; po vseh ljudskih knjižnicah je ta tožba. In če že ni zrastle dovolj na domačem polju, »da bi vsaj prevodov imeli«, se pritožujejo knjižničarji. Kdor je imel kdaj ta posel — in kateri učitelj ga še ni opravljal, — tako dobro ve, kako je: knjižnice imajo malo število knjig, število pa se ne poviša, ker spet ni denarja, a se nabavljajo nova dela, in ker ni novih del, izostajajo obiskovalci knjižnic in z njimi še oni redki dohodki — tako se suče ta slepi krog. Da torej dobé naše ljudske knjižnice novega čtiva, da pride cena in dobro blago med ljudstvo, to je bila naša želja, ko smo čuli o ustanavljanju »Domače knjižnice«. — Dr. Lj. Koser je obljubljal knjižne dobrote in s prvimi dvojnimi zvezki je obljubo držal. Vsebinsko je mnogovrstna in zato zanimivejša. Obsega po en del »Walter Bloem: Železno leto«, »dr. Lj. Koser: Moji spomini na Pariz«, A. Šenoa: »Prosjak Luka«, in »Oton Župančič: Dete čeblja«. — »Železno leto« je v tem času prav aktualno; želeži bi bilo le, da bi se pri prevodu ne čutile toliko nemške periode; pri francoskih stavkih in besedah pa je prevod za prosto ljudstvo znabit umestnejši poleg originalnega teksta kakor pod črto, ker to knjige ne tako večšega preprostega čitatelja moti. — Zanimiv je začetek spisa »Moji spomini na Pariz«, o A. Šenoa pa je odveč govoriti že tudi pri nas, da je pa ravno »Prosjak Luka« kakor res nalašč za »domačo« knjižnico, radi priznamo. — Tako se je Koser dobro uvedel v našo poljudno literaturo. Priporočamo našim razmeram celo ceno knjigo učiteljskemu, naj jo razširja med ljudstvom, naj jo uvaja med ljudske knjižnice. Poleg priporočanja pa si lahko vsak, kogar mika in je podjeten dovolj, pridobi še stalen postranski zaslužek, ker daje založništvo za trud pri razpečevanju 10% popusta. — Želimo založništvu, da se razcvita prav krepko v dobro našemu narodu ter mu nudi še dosti lepih knjig, pri katerih naj bi res sodelovali naši najboljši prevajalci in pisatelji!

Zvonček objavlja v 4. letošnji številki to vsebino:

1. Fr. Rojec: Brin. Narodna legenda. 2. Cvetinomiški: Vojna. Povest. 3. Pričakovanje. Podoba. 4. Davorinov: Ej, Galicija... Pesem. 5. H.: Jožek in Marijka. Povest s podobo. 6. Andrej Rapč: Utrinki. Pesem. 7. Andrej Rapč: Na poljani. Pesem. 8. Sven Hedín — F. Palnak: Za morjem. Povest z zemljevidom. 9. Fran Žgur: Bratec je na vojno šel... Pesem. 10. Drago Širok: Vrabčeva usoda. Povest. 11. Stan-ko si je napravil butaro. Podoba. 12. Fr. Rojec: Sveti Jurij. Pesem. 13. Davorinov: Rdeči cveti. Pesem. 14. Pouk in zabava: Besedna uganka. — Rešitev rebusov v tretji številki. — Rešilci. — Grmenje topov in živali. — »Moji materi!« — Otroška dogodbica o vojni. — Otroška pisma na bojišče. — Kotiček g. Dvoropoljskega. — Kotičkove risbe.

Popotnik ima v 2. številki t. l. to vsebino:

1. F. Kranjc: Donesek k zgodovini delovne vzgoje. 2. Pav. Flerč in Dragotin Humek: Iz moderne metodike. 3. Miro Šijanec, Maribor: Dušni boji. 4. Sirius Mir: Utrinki iz raznih svetov vzgoje. 5. Dr. Iv. Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. 6. Iz šolskega dela: Še enkrat vsem, ki so dobre volje. — O formalnem uspehu pri samodejalnosti. — Matematično zemljepisje v ljudski šoli. — Nižja in srednja stopnja. 7. Slovtvo: Ocena. — Književne novosti. — Časopisni vpogled. 8. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

Srednješolske vesti.

SREDNJEŠOLSKI UČITELJI V VOJNI.

Z 29 nemških srednjih šol na Češkem je v vojni 94 profesorjev. Padlo jih je 8. — S 26 moravskih srednjih šol je pod orožjem 105 učiteljev. Doselej ni padel nihče. — S 5 šleskih srednjih šol služi v vojni 21 učiteljev. — Z 12 dunajskih srednjih šol je mobiliziranih 58 učnih oseb. — S 6 štajerskih zavodov je v vojni 30 profesorjev. — Vse te šole so nemški zavodi. — Koliko slovenskih profesorjev je na bojnem polju, tega ne vemo, ker nimamo na razpolago nobenih podatkov.

Patriotičen nagovor na svoje sošolce, ki odhajajo k vojakom, je sestavil goriški dijak sedmega razreda na državni nemški gimnaziji v Gorici, Alfonz Pitamic. Pozdravlja jih, ko odhajajo z entuzijazmom

pod našo sveto zastavo zmagati ali umreti. Najvišja ljubezen je ljubezen do domovine, borijo naj se kakor levi in vrnejo odklikovani s hrabrostnimi svetinjami. »V uri nevarnosti pa boste videli kot simbol svoje hrabrosti neizrekljivo podobo angela, zavito v zlat oblak, podobo svoje matere, ki smehljaje vas poljublja in blagoslavlja...«

Zrelotni izpiti na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici. Izpiti so napravili: Berca Alojzij iz Dornberga, Čehovin Rudolf iz Gorice, Flajs Andrej iz Soče pri Bovcu, Komar Ludovik iz Kobarida, Makovec Josip z Nabrežine, Metlika Anton iz Rodika, Pahor Gvidon iz Renč, Pahor Karl iz Trsta, Pertot Janko iz Barkovelj (z odliko), Rudež Adolf iz Kopra, Sancin Josip iz Škedenja pri Trstu, Stolfa Stanko iz Sežane, Uršič Adolf iz Kobarida (z odliko), Žagar Stanko z Žage pri Bovcu. Vsi navedeni odidejo k vojakom.

Vojaško vežbanje mladine. Na centralni vladi so se vršile v zadnjem času konference, kako pospešiti vojaško izvežbanje nad 14 let stare mladine. V kratkem izide naredba naučnega ministrstva, ki bo reformirala in izpopolnila vojaške vaje srednjih šolah ter odredila organizacijo srednje šole nepohajajoče mladine v svrhu vojaškega vežbanja. Vežbanje prevzamejo vojaški strokovnjaki. Pri tej priložnosti se morda uredi tudi vprašanje uniformiranja srednješolskih dijakov. Odredba naučnega ministrstva o vojaškem vežbanju mladine izide v najkrajšem času.

V pokoj je stopil Ferdinand Seidl, profesor na višji realki v Gorici. Kakor čujemo, se preseli gospod profesor prihodnji mesec v Novo mesto na Kranjskem, v svoj rojstni kraj. — Odličnemu šolniku in znanstveniku želimo mnogo let uživanja zasluženege pokoja!

V Mariboru je umrl dne 23. marca Jurij Pölzl, bivši večletni profesor na mariborski gimnaziji.

Dijaki kot poljedelci. Dubrovniška občina je sklenila nasaditi takozvano Gospino polje s krompirjem. Ker primanjkuje delavcev, so učne oblasti odredile, da naj dijaki višjih razredov dubrovniške gimnazije obdelajo polje.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Društva slovenskih učiteljev« se je vršil dne 1. aprila ob 10. dopoldne v restavraciji »Narodnega doma«. Predsednica tov. Vita Zupančičeva je pozdravila navzoče članice in se v uvodnem govoru spominjala težkih časov vojne, v katerih živimo, kakor tudi požrtvovalnosti, s katero so se zlasti učiteljice oprijete dela za naše vojake na vsakem polju. Pri tem pa seveda društvo ni pozabilo, bojevati se za svoje namene. — Iz tajniškega poročila posnamemo, da je imelo društvo v minulem letu 3 vodstvene seje in 2 seje upravnega odbora. Članice je imelo društvo 220 rednih in 30 podpornih, skupaj torej 250. Umrli sta v minulem letu dve članici, in sicer M. Škrjančeva in L. Schottova. (V znak sožalja so se zborovalke dvignile s sedežev). Drugi šivalni tečaj se ni vršil, istotako je moral odpasti tudi gospodinjski tečaj, ker se je priglasilo pre malo obiskovalk. Na prireditve sličnih tečajev do nastopa mirnih časov in urejenih razmer ni misliti. Prošnja glede izpremembe šolskega zakona na deželni odbor do sedaj še ni rešena. Končno se tajniško poročilo spominja še vsestranskega dela učiteljic na polju človekoljubja za naše vrle čete. Tajniško poročilo se je odobrilo in se tajnici izrekla zahvala. — Blagajniško poročilo izkazuje za minulo leto 330 K 8 vin. dohodkov, 163 K 20 vin. izdatkov, torej prebitka 166 K 88 vin. Skupno imetje društva znaša 2489 K 38 vin. Iz društvenega imetja se je nakazalo »Rdečemu križu« 50 K. Blagajniško poročilo se je odobrilo in dal blagajničarki absolutorij. — Pri zadnji točki dnevnega reda, pri predlogih, je predlagala tov. Žerjavova, da naj pokloni društvo za ranjenca-vojaka, in sicer Slovenca, ki je v vojni izgubil vid, vsoto 100 K. Predlog je bil soglasno z navdušenjem sprejet. Ta predlog ima namen, dati iniciativo za ustanovitev takega fonda in bi bilo posnemanje le hvalevredno. Vsota 100 K bi se nato vložila v ta fond. — Ker ni bilo drugih predlogov, je predsednica zaključila občni zbor.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta je imelo dne 31. pret. m. v Ljubljani izredni občni zbor, ki je bila na njem v razpravi edina točka dnevnega reda: Razgovor o društvenem domu. — Po temeljitem in obširnem poročilu tovariša

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovosladno kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Pri poskusu je paziti, prejem. ne predpisi za kuhanje. Dobi se povsod. Kdor hoče kaj zanimivejšega študi o tej kavini pljazi, naj piše Kathreinerjevimi tvornicam za sladno kavo d. dr., Dunaj I., Annagasse 8. 8.

od vremena. Če je lepo, se dela na polju, če je grdo, se dela samo doma. Ni mi treba razlagati, da se hišno delo samo lahko povsod opravi brez otrok. Otrokovo delo postane pri hiši važno, če so drugi z doma. **Kadar je deževno vreme, imajo torej vsi otroci čas za šolo.**

Drugo vprašanje: Kakšne delavce potrebuje kmet? Vobče lahko trdimo, da 2 močnejša šolarja opravi na njivi delo 1 odraslega. Pomoč šolarjev je lahko torej prav izdatna, seveda le močnejših: v starosti 10 let in več (in še med temi je dokaj manj uporabnih). Trditev, da bi 6, 7, 8 letni otroci mogli kaj koristiti na njivi, je nesmisel. Kar naredi takšen »delavec«, je narejeno površno, če je sploh narejeno. Ti so uporabni kvečjemu pri pobiranju kamenja po njivah in pri podmetanju krompirja, kar traja komaj par dni. Mlajši šolarji lahko tako vedno hodijo v šolo. Iz tega sledi:

1. Krajšanje pouka v nižjih razredih pomeni pač veliko škodo za otroke same (t. j. za ljudstvo) — med šolniki je zadostno znana resnica: kar se zakrivi v prvih šolskih letih, se ne popravi več — ne prinaša pa ljudstvu nobene koristi.

2. Kmet potrebuje starejše šolarje takrat, kadar lahko na polju dela.

Po tej resnici bi se moral uravnati tudi šolski pouk, zakaj naivno je pričakovati, da se bo vreme ravnalo po šolskih dnevih, le tako vsaj bi se dal utemeljevati gotovo nepremišljen sklep veliko krajnih šolskih svetov, da naj se skrči pouk s 25. aprilom na dva do o l o e n a šolska dneva na teden. Kdo nam garantira, da bo ob prostih dneh vedno lepo vreme? Lahko se zgodi, saj poznamo vremenske muhe, da bo ob prostem dnevu deževno, na določeni šolski dan pa najprimernejše vreme. Z mirnim srcem trdim lahko, da bi v tem slučaju sedel učitelj v razredu — sam.

Kako naj se torej uredi šolski pouk? Živimo v izjemnih časih, ki gotovo sankcionirajo tudi izjemne odredbe, in ta bi bila: za otroke starejših letnikov naj bi se določili kot šolski dnevi delavniki, ko je zemlja toliko namočena, da se ne da delati na polju. To je za kmetovalca tako jasna določba, da je vsak dvom izključen. Šolski okolishi so tudi tako majhni, da ni v enem okolišu velike razlike med vrsto zemlje (ilovica — pesek), kar je važno pri obdelavanju po dežju. Ako upoštevamo še eno možnost, je vprašanje rešeno. Lahko ostane namreč vreme dolgo časa stanovitno lepo. Kaj potem? Rešitev je lahka. Če vreme ne ovira dela, se polje hitro obdelava. Občutno pomanjkanje delavcev nastane le, če se zaradi vremena delo odlašata ter tako kopiči, da ga potem, če pride nekaj primernih dni, ni mogoče obvladati z razpoložljivimi močmi. Če je dolgo časa lepo vreme, bo vsakdo zato lahko utrpel svojega otroka za en dan ter ga poslal v šolo. Če je, recimo, dva tedna lepo, se lahko brez občutnih težav za kmeta nastavi pouk na prvi delavnik v 3. tednu brez ozira na vreme. Za objavo tega ima šola na razpolago otroke nižjih letnikov, ki naj hodijo itak redno v šolo.

Na ta način je zagotovljeno: 1. da ne bodo nikdar učenci dolgo časa brez stika s šolo; 2. da bo pouk res takrat, ko bodo otroci lahko prišli v šolo; 3. da bodo imeli kmetje otroke za poljska dela na razpolago takrat, ko jih res nujno potrebujejo.

Naš kmet živi po večini v malih razmerah. Peča se z vsemi panogami poljedelstva, delo njegovo je raznovrstno. Predlogi, ki sem jih izvajal, bi bili zato umestni za vso dobo do srede julija. Če

stavimo zahtevo, da naj pridejo starejši otroci vsaj dvakrat na teden v šolo, t. j. na mesec 8krat — v dobi od 1. aprila do 15. julija 28krat, se lahko eventualni primanjkljaj pri šolskih dneh izravna s tem, da se podaljša šolsko leto za toliko, da bo izpolnjeno število zahtevanih šol. dni (28).

Deželni šolski svet prosimo, da nujno opozori krajne šolske svete na to praktično rešitev. Zadovoljno bo ljudstvo, in šola bo tudi manj trpela kot sedaj po načinu, ki so si ga izbrali krajni šolski sveti. **To je v interesu šole, a tudi v interesu našega ljudstva. Naša sveta dolžnost je, da imamo neprestano oboje pred očmi!**

Skrb za sirote po padlih vojaki.

Na tisoče bo po vojni otrok, katerih edina podpora dostikrat tudi edino imetje je bil oče in njegovo delo. Vojna ga je vzela, bodisi da je padel na bojnem polju, bodisi da je umrl zaradi ran in bolezni — otroci pa ostanejo sami s slabo materjo ali pa celo še brez nje. Ena od žalostnih posledic vsake vojne je pomnoženje številca sirot — in treba bo ne le veliko požrtvovalnosti od strani uradov in javnosti sploh — temveč bodo morali velik del skrbi za te sirote prevzeti tudi posamezniki na svoje rame. Izgubljenega očeta ne nadomesti otroku nihče — a vsaj zasilno od pomoč nudi jerob ali varuh, ki more postaviti sodišče vsaki siroti. Zaradi tega bo treba po vojni na tisoče sposobnih oseb, ki bodo prevzele sicer časih težko, a v sedanjih časih toliko bolj častno nalogo varuštva in skrbele, da se zapuščenca deca ne izgubi, temveč odgoji v dobre sinove naroda in krepke, dela zmožne državljane. Možno je in tudi po zakonu dopustno, da je ena in ista oseba varuh nekolicim otrokom. V zadnjih letih se je tudi uvedla institucija takozvanih poklicnih varuhov, ki izvršujejo to napol uradno in je mogoče, da je en mož varuh sto in več otrokom. Ni treba, da bi bil tak poklicni varuh ravno fizična oseba; varuštvo lahko izvršujejo tudi korporacije, društva itd. Ta institucija skupnega, nekako uradnega varuštva je pri nas uvedena od 12. oktobra 1912, in po tem zakonu določijo lahko sodnija, ako primanjkuje za varuštvo sposobnih ljudi ali ako zahtevajo to drugi interesi sirote, primerne organe javne uprave ali društva za mladinsko oskrbo.

Zadnja leta posveča naša javnost vzgoji sirot in tudi drugače zanemarjenih in zapuščenih otrok veliko več pozornosti, in osebno vplivajo sodišča na to, da se v posameznih okrajih ustanavljajo društva za mladinsko oskrbo. Važnost in pomen teh društev cenimo od leta do leta bolj, sedaj pa se jim odpira polje nove delavnosti. Naj bi prevzela skrb za sirote po padlih vojaki; v največ slučajih imajo ta društva celo več prilike in sredstev, da pomagajo zapuščenim otrokom, kot posamezniki. Ti ne razpolagajo dostikrat niti z zadostnimi sredstvi. Zakon sicer daje prednost posamezniku za varuštvo, ker pravi, naj se poveri varuštvo društvom in korporacijam le tam, »kjer ni pri roki sposobnih posameznikov«; ali bolje je v pretežni večini slučajev, ponajveč onih, kjer gre za ubožno dečo, da se briga zanjo kakšno društvo ali korporacija. Naj bi zato premišljali o tem vprašanju ne le po mestih, temveč tudi po deželi, kjer se doslej zanjo skoraj nihče ni brigal in kjer je to gibanje šele v prvih začetkih. Zato govorimo o tej zadevi tudi v svojem glasilu, ker zahteva blagor našega ljudstva, da mladina na deželi ne ostane slabo vzgojena in zanemarjena. Koder še ni društev za oskrbo otrok, naj se ustanove, ali pa se naj že obstoječa razširijo in naj jih po svojih močeh podpirajo tudi naši tovariši in tovarišice.

Po novem, zgoraj navedenem zakonu ni treba prevzeti varuštva menihom, tujim državljanom, osebami, ki jih je oče pred smrtjo izrečno iz varuštva izključil, dalje takim, ki žive v sovraštvu s starši sirote ali s siroti samo, dalje onim, ki se z rodovino varovanca pravdajo. Pač pa so pripuščane sedaj k varuštvo žene, ki so bile poprej izključene. Žene so lahko sedaj varuhi lastnim, pa tudi tujim otrokom, dasi se jih k temu tako kakor moške ne more siliti. Ne more se pa siliti k temu aktivnih vojakov, uradnikov v javnih službah, dalje oseb, ki so stare več ko 60 let ali imajo oskrbovati več ko 5 lastnih otrok. Sodišča upoštevajo tudi, če ima kdo že eno tečajno varuštvo ali tri manjša ali pa če stanuje predaleč od sedeža varuškega sodišča. Po »Zadruzi«.

Književnost.

Domača knjižnica, 1. in 2. zvezek. — Izdajatelj, založnik in odgovorni urednik;

dr. Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptuj, Štajersko. — L. 1915. — 224 str. — Cena skupnemu zvezku 60 vin. — »Domača knjižnica« je pri nas tako nujna potreba, da smo se odkrito zveselili, ko nam je došla vest, da se osnuje novo in še celo zasebno slovensko podjetje te smeri. Našemu čitajočemu občinstvu čtiva manjka; po vseh ljudskih knjižnicah je ta tožba. In če že ni zrastle dovolj na domačem polju, »da bi vsaj prevodov imeli«, se pritožujejo knjižničarji. Kdor je imel kdaj ta posel — in kateri učitelj ga še ni opravljal, — tako dobro ve, kako je: knjižnice imajo malo število knjig, število pa se ne poviša, ker spet ni denarja, a se nabavljajo nova dela, in ker ni novih del, izostajajo obiskovalci knjižnic in z njimi še oni redki dohodki — tako se suče ta slepi krog. Da torej dobé naše ljudske knjižnice novega čtiva, da pride cena in dobro blago med ljudstvo, to je bila naša želja, ko smo čuli o ustanavljanju »Domače knjižnice«. — Dr. Lj. Koser je obljubljal knjižne dobrote in s prvimi dvojnimi zvezki je obljubo držal. Vsebinsko je mnogovrstna in zato zanimivejša. Obsega po en del »Walter Bloem: Železno leto«, »dr. Lj. Koser: Moji spomini na Pariz«, A. Šenoa: »Prosjač Luka«, in »Oton Župančič: Dete čeblica«. — »Železno leto« je v tem času prav aktualno; želeži bi bilo le, da bi se pri prevodu ne čutile toliko nemške periode; pri francoskih stavkih in besedah pa je prevod za prosto ljudstvo znabit umestnejši poleg originalnega teksta kakor pod črto, ker to knjige ne tako večšega preprostega čitatelja moti. — Zanimiv je začetek spisa »Moji spomini na Pariz«, o A. Šenoa pa je odveč govoriti že tudi pri nas, da je pa ravno »Prosjač Luka« kakor res nalašč za »domačo« knjižnico, radi priznamo. — Tako se je Koser dobro uvedel v našo poljudno literaturo. Priporočamo našim razmeram celo ceno knjigo učiteljskemu, naj jo razširja med ljudstvom, naj jo uvaja med ljudske knjižnice. Poleg priporočanja pa si lahko vsak, kogar mika in je podjeten dovolj, pridobi še stalen postranski zaslužek, ker daje založništvo za trud pri razpečevanju 10% popusta. — Želimo založništvu, da se razcvita prav krepko v dobro našemu narodu ter mu nudi še dosti lepih knjig, pri katerih naj bi res sodelovali naši najboljši prevajalci in pisatelji!

Zvonček objavlja v 4. letošnji številki to vsebino:

1. Fr. Rojec: Brin. Narodna legenda. 2. Cvetinomiški: Vojna. Povest. 3. Pričakovanje. Podoba. 4. Davorinov: Ej, Galicija... Pesem. 5. H.: Jožek in Marijka. Povest s podobo. 6. Andrej Rapč: Utrinki. Pesem. 7. Andrej Rapč: Na poljani. Pesem. 8. Sven Hedín — F. Palnak: Za morjem. Povest z zemljevidom. 9. Fran Žgur: Bratec je na vojno šel... Pesem. 10. Drago Širok: Vrabčeva usoda. Povest. 11. Stan-ko si je napravil butaro. Podoba. 12. Fr. Rojec: Sveti Jurij. Pesem. 13. Davorinov: Rdeči cveti. Pesem. 14. Pouk in zabava: Besedna uganka. — Rešitev rebusov v tretji številki. — Rešilci. — Grmenje topov in živali. — »Moji materi!« — Otroška dogodbica o vojni. — Otroška pisma na bojišče. — Kotiček g. Dvoropoljskega. — Kotičkove risbe.

Popotnik ima v 2. številki t. l. to vsebino:

1. F. Kranjc: Donesek k zgodovini delovne vzgoje. 2. Pav. Flerč in Dragotin Humek: Iz moderne metodike. 3. Miro Šijanec, Maribor: Dušni boji. 4. Sirius Mir: Utrinki iz raznih svetov vzgoje. 5. Dr. Iv. Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. 6. Iz šolskega dela: Še enkrat vsem, ki so dobre volje. — O formalnem uspehu pri samodejalnosti. — Matematično zemljepisje v ljudski šoli. — Nižja in srednja stopnja. 7. Slovtvo: Ocena. — Književne novosti. — Časopisni vpogled. 8. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

Srednješolske vesti.

SREDNJEŠOLSKI UČITELJI V VOJNI.

Z 29 nemških srednjih šol na Češkem je v vojni 94 profesorjev. Padlo jih je 8. — S 26 moravskih srednjih šol je pod orožjem 105 učiteljev. Doselej ni padel nihče. — S 5 šleskih srednjih šol služi v vojni 21 učiteljev. — Z 12 dunajskih srednjih šol je mobiliziranih 58 učnih oseb. — S 6 štajerskih zavodov je v vojni 30 profesorjev. — Vse te šole so nemški zavodi. — Koliko slovenskih profesorjev je na bojnem polju, tega ne vemo, ker nimamo na razpolago nobenih podatkov.

Patriotičen nagovor na svoje sošolce, ki odhajajo k vojakom, je sestavil goriški dijak sedmega razreda na državni nemški gimnaziji v Gorici, Alfonz Pitamic. Pozdravlja jih, ko odhajajo z entuzijazmom

pod našo sveto zastavo zmagati ali umreti. Najvišja ljubezen je ljubezen do domovine, borijo naj se kakor levi in vrnejo odklikovani s hrabrostnimi svetinjami. »V uri nevarnosti pa boste videli kot simbol svoje hrabrosti neizrekljivo podobo angela, zavito v zlat oblak, podobo svoje matere, ki smehljaje vas poljublja in blagoslavlja...«

Zrelotni izpiti na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici. Izpiti so napravili: Berca Alojzij iz Dornberga, Čehovin Rudolf iz Gorice, Flajs Andrej iz Soče pri Bovcu, Komar Ludovik iz Kobarida, Makovec Josip z Nabrežine, Metlika Anton iz Rodika, Pahor Gvidon iz Renč, Pahor Karl iz Trsta, Pertot Janko iz Barkovelj (z odliko), Rudež Adolf iz Kopra, Sancin Josip iz Škedenja pri Trstu, Stolfa Stanko iz Sežane, Uršič Adolf iz Kobarida (z odliko), Žagar Stanko z Žage pri Bovcu. Vsi navedeni odidejo k vojakom.

Vojaško vežbanje mladine. Na centralni vladi so se vršile v zadnjem času konference, kako pospešiti vojaško izvežbanje nad 14 let stare mladine. V kratkem izide naredba naučnega ministrstva, ki bo reformirala in izpopolnila vojaške vaje srednjih šolah ter odredila organizacijo srednje šole nepohajajoče mladine v svrhu vojaškega vežbanja. Vežbanje prevzamejo vojaški strokovnjaki. Pri tej priložnosti se morda uredi tudi vprašanje uniformiranja srednješolskih dijakov. Odredba naučnega ministrstva o vojaškem vežbanju mladine izide v najkrajšem času.

V pokoj je stopil Ferdinand Seidl, profesor na višji realki v Gorici. Kakor čujemo, se preseli gospod profesor prihodnji mesec v Novo mesto na Kranjskem, v svoj rojstni kraj. — Odličnemu šolniku in znanstveniku želimo mnogo let uživanja zasluženega pokoja!

V Mariboru je umrl dne 23. marca Jurij Pölzl, bivši večletni profesor na mariborski gimnaziji.

Dijaki kot poljedelci. Dubrovniška občina je sklenila nasaditi takozvano Gospino polje s krompirjem. Ker primanjkuje delavcev, so učne oblasti odredile, da naj dijaki višjih razredov dubrovniške gimnazije obdelajo polje.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Društva slovenskih učiteljev« se je vršil dne 1. aprila ob 10. dopoldne v restavraciji »Narodnega doma«. Predsednica tov. Vita Zupančičeva je pozdravila navzoče članice in se v uvodnem govoru spominjala težkih časov vojne, v katerih živimo, kakor tudi požrtvovalnosti, s katero so se zlasti učiteljice oprijele dela za naše vojake na vsakem polju. Pri tem pa seveda društvo ni pozabilo, bojevati se za svoje namene. — Iz tajniškega poročila posnamemo, da je imelo društvo v minulem letu 3 vodstvene seje in 2 seje upravnega odbora. Članice je imelo društvo 220 rednih in 30 podpornih, skupaj torej 250. Umrli sta v minulem letu dve članici, in sicer M. Škrjančeva in L. Schottova. (V znak sožalja so se zborovalke dvignile s sedežev). Drugi šivalni tečaj se ni vršil, istotako je moral odpasti tudi gospodinjski tečaj, ker se je priglasilo pre malo obiskovalk. Na prireditve sličnih tečajev do nastopa mirnih časov in urejenih razmer ni misliti. Prošnja glede izpremembe šolskega zakona na deželni odbor do sedaj še ni rešena. Končno se tajniško poročilo spominja še vsestranskega dela učiteljic na polju človekoljubja za naše vrle čete. Tajniško poročilo se je odobrilo in se tajnici izrekla zahvala. — Blagajniško poročilo izkazuje za minulo leto 330 K 8 vin. dohodkov, 163 K 20 vin. izdatkov, torej prebitka 166 K 88 vin. Skupno imetje društva znaša 2489 K 38 vin. Iz društvenega imetja se je nakazalo »Rdečemu križu« 50 K. Blagajniško poročilo se je odobrilo in dal blagajničarki absolutorij. — Pri zadnji točki dnevnega reda, pri predlogih, je predlagala tov. Žerjavova, da naj pokloni društvo za ranjenca-vojaka, in sicer Slovenca, ki je v vojni izgubil vid, vsoto 100 K. Predlog je bil soglasno z navdušenjem sprejet. Ta predlog ima namen, dati iniciativo za ustanovitev takega fonda in bi bilo posnemanje le hvalevredno. Vsota 100 K bi se nato vložila v ta fond. — Ker ni bilo drugih predlogov, je predsednica zaključila občni zbor.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta je imelo dne 31. pret. m. v Ljubljani izredni občni zbor, ki je bila na njem v razpravi edina točka dnevnega reda: Razgovor o društvenem domu. — Po temeljitem in obširnem poročilu tovariša

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovosladno kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Pri poskusu je paziti, prejem. ne predpisi za kuhanje. Dobi se povsod. Kdor hoče kaj natančnejšega štiti o tej kavini pišati, naj piše Kathreinerjevimi tvornicam za sladno kavo d. dr., Dunaj I., Annagasse 8. 8.